

מסורת הש"ס

רש"י

אין בין המודר פרק רביעי נדרים

ר"ן

ל"א

עין משפט
נר מצוה

(א) (גמ' מו"ק פ"ג ט"ז) מכלל ש"ך לעיל סוף העמוד, (ג) (ע"כ) (ד) (ע"כ) ש"ך לעמוד הקודם, (ה) (מכלל חזק לרש"י העמוד, (ו) (דף מ"ב:), (ז) (דף מ"ג:).

הגהות הב"ח

(א) גמ' דכ"ד שם שמוען (ב) א"ל. (ג) כ"ד סוף דף מ"ב ע"כ: (ד) רש"י ד"ה אפילו עומד נמי לא: (ה) ד"ה ואין נוטלין שבר על העמידה וכו' שם המבקר מודר ה"ה שוכרו ומהס' (ו) ד"ה על העמידה וכו' ד"ה הוא המבקר ככל מקום: (ז) ד"ה ואינינו איתא לעולם בשנכסי מבקר אסורין על החולה ואפילו במקום שבר על העמידה שבר על הישיבה. ודקאמרת אפי' יושב נמי כדקאמר רבי שמעון בן אלעאי: (ח) לענין שביעית: (ט) גזירה שמה ישהא בעמידה הכא נמי שמה ישהא בישיבה. ושהייא דישיבה ודאי הנאה היא לחולה ולהכי לא יסב עמו. ואי קשיא אפילו עומד נמי לא גזירה שמה ישהא בעמידה הכא לא קשיא דהתם כיון דאכל מפירי דשדה תמן למימר דלמא אגב דאכלי שיהי תמן אע"ג דקאי והכא דלא אכל משום הכי קאי: (לא מלאמי יותר מזה הלשון וזהו אמר ליה): (ב) למחורא. לעבודתו. והואל וק"ל י"כ הרב לומר לעבד עשה עמי ואני וק' איה הנאה למודר אס זה מפרנס עצדיו: (ג) לפטומא ענינא. דטורה לשחטה וטמאה לעבד כוכבים: המודר הנאה מהבזיר נכנס לבקר עומד אכל לא יושב. כדמפרש לקמך: (ד) אפילו יושב נמי. להוי דהא מבקר מותר בנכסי חולה: אפילו עומד: (ה) דהא אסור דדריסת הרגל: לעולם בשנכסי מבקר אסורין על החולה. ומשום הכי עומד אכל לא יושב כדמפרש בגמרא: במקום שנוטלין שבר על הישיבה. דהיושב לפני החולה משתכר פורתא משום דקעביד ליה לוואתא בעלמא והלכך בישיבה אסור משום דקא מהני ליה ההוא אגרא דניתיב לאיניש אחרינא דיתיב קמיה: אכל בעמידה דמוסר. משום דלא קמהי ליה ולא מדי דהא לא עביד למיחא אגרא אעמידה: מאי פסקא. ה"מ קמ"ל אע"ג דאיכא דוכתא שנוטלין שבר על הישיבה נוטלין אכל לא על העמידה: (ו) והיינו טעמא דבעמידה מותר אכל לא בישיבה כדאמר ר"ש בן אלעאי בשליה פירקין: (ז) שביעית: (ח) (ס"ד) שרי עומד ואוכל. גזירה שמה ישהא בישיבה מרובה והוי הנאת חולה. וא"מ נגזר בעמידה כי היכי דגורין התם בעמידה הא לא קשה דאילו התם: (ט) גזרי' בעמידה אכל הכא דלא מטיא ליה הנאה בעמידה ליכא למיגור שמה ירבה בעמידה אכל לא בישיבה שנוטל לו לא ירבה שמה ישהא בישיבה: לעולם בשנכסי חולה אסורין על המבקר. (י) וכשאין נוטלין שבר על העמידה ולהכי מותר בעמידה דהא לאו מן חיותיה נדר כדאמר לקמך כל המבקר את החולה גורם לו שיחיה ואהכי מותר: ה"מ אפשר בעמידה. מבקר עמידה דמא לא אדרהי: (י"א) אכל בישיבה אדרהי: חלה הוא. המדיר מותר לבקר: חלה בנו. מודר שואלו בשוק על עסקי בנו: היינו דשי בן הוא לבנו. דאילו בשחלה הוא מותר ליכנס לשם דהא לא אדרהי מן חיותיה אכל כשחלה בנו אינו נכנס לבקר דהא ליכא חיותא דמדיר: אלא לשמואל דאמר כו' מאי שנה הוא. דמוסר ומ"ש בנו לאסור הכי בעמידה ליכא הנאה כלל אלא ודאי בנכסי חולה אסורין על המבקר מיירי וכדעולא וקשיא לשמואל: אמר לך שמואל כו' וברייא. מודירא דהכי הוא כדמוקי לה עולא בשנכסי חולה אסורין על המבקר מיהו צהא פליגנא עליה דאיהו מוקי לה בעומד אכל לא ביושב דהא אפשר בעמידה ואנא אמינא דברייא אפי' יושב שפיר דמי דאמר דלא אדרהי מן חיותיה ל"ש עומד ול"ש יושב ודיקא נמי מדקתני סתמא חלה הוא נכנס לבקר אפי' יושב: מאי פסקא. דמתני' בשנכסי מבקר אסורין על החולה: מתניתין

במאי עסקין אי בשנכסי מבקר אסורין על חולה אפילו יושב נמי אי בשנכסי חולה אסורין על המבקר אפי' עומד נמי לא אמר שמואל "לעולם בשנכסי מבקר אסורין על החולה ובמקום שנוטלין שבר על הישיבה ואין נוטלין שבר על העמידה מאי פסקא הא קא משמע לן דאף במקום שנוטלין שבר על הישיבה בעי למשקל על העמידה לא בעי למשקל ואיבעית אימא (א) כדרבי שמעון בן אליקים גזירה שמה ישהא בעמידה הכא נמי גזירה שמה ישהא בישיבה עולא אמר לעולם בשנכסי חולה אסורין על המבקר וכגון דלא אדרהי מן חיותיה אי הכי אפילו יושב נמי הא אפשר בעמידה מיתבי חלה הוא נכנס לבקר חלה בנו שואלו בשוק בשלמא לעולא דאמר בשנכסי חולה אסורין על המבקר וכגון דלא אדרהי מן חיותיה שפיר אלא לשמואל דאמר בשנכסי מבקר אסורין על החולה מאי שנא הוא ומאי שנא בנו אמר לך מתניתין בשנכסי מבקר אסורין על החולה ברייתא בשנכסי חולה אסורין על המבקר מאי פסקא אמר רבא (ב) (אמר) שמואל מתניתין

לכו למעבד הכי בלא אגרא אכל בעמידה לא גורין שמה ישהא דכיון שאתה מלכדי לעמוד את ליה היכירא משא"כ בהדיא דר"ש בן אלעאי כמו שנפרש עלה דהדיא בס"ד: עולא אמר לעולם בשנכסי חולה אסורין על המבקר. וכ"מ א"כ אפי' עומד ליתסר משום דלא אדרהי מן חיותיה כלומר דמסתמא חולה כי אדרהי למבקר לא אדרהי במילתא דלכירא ליה כי הכא שהחולה נהנה ממנו בציקורו. ואיכא נכסי דגרסי וכו' דלא אדרהי מן חיותיה ולכן נכסא נמי לאו דבעי דלמנא הכי בפירוש אלא דסתמא דמילתיה הכי איתא והכי מוכחא דהי מיתבי דמיתבי בסמוך: מיתבי חלה הוא נכנס לבקר וכו'. היינו דשני בן הוא לבנו דחלה הוא נכנס לבקר משום דמסתמא מן חיותיה לא אדרהי וחלה בנו שואלו בשוק אכל אינו מותר ליכנס לביתו דלפשר דאפילו מן חיותיה דבריה אדרהי. והא מוכחא דכי אמרין מן חיותיה לא אדרהי מסתמא הוא דלמנא הכי אף על גב דלא פריש דאי בעינן דפריש אכתי קשיא לעולא מ"ש הוא ומ"ש בנו אי פריש בתריווי שרי ואי לא פריש בתריווי אסור אלא ודאי דסתמא עסקין וסתם הוי כמפרש לגבי ידיה אכל לא לגבי דבריה: אלא לשמואל דאמר בשנכסי מבקר אסורין על החולה מ"ש הוא ומ"ש בנו. כלומר דלדבריה צנו שרי טפי שאינו מודר ממנו ואי מודר נמי מצנו מ"ש הוא ומ"ש בנו בתריווי אית לן למימר נכנס לבקר עומד: אמר לך. שמואל אין ודאי דברייא מתוקמא בשנכסי חולה אסורין על המבקר דמודינא בטעמא דידך דמסתמא מחיותיה לא אדרהי ואמינא נמי טפי מינך דאפילו משיבה לא אדרהי ומשום הכי לא מצינא לאוקמי מתניתין כדמוקמית לה דהיינו בנכסי חולה אסורין על המבקר דל"ה אפי' יושב נמי שרי דישיבה נמי מבקר חיותיה דחולה הוא ולא אדרהי: ולענין הלכה קיימא לן כשמואל דכיון דרצא מפרש מילתיה ואמר דמתני' דיקא ליה הכי הלכתא כותיה הלכך בשנכסי חולה אסורין על

אי בשנכסי מבקר אסורין על החולה אפילו יושב נמי. דעומד מאי טעמא שרי ליה משום דמבקר מלוא דנכסי עביד ונהי דחולה מתני' ממילא שרי וכיון שכן אפילו יושב נמי אית לך למישרי מהאי טעמא: ואי בשנכסי חולה אסורין על המבקר אפילו עומד לא. שרי נהנה דדריסת הרגל ומשום מלוא לית ליה לאתהנוי מאיסורא: דאפי' במקום שנוטלין שבר על הישיבה וכו'. נ"ל דה"פ דליכא דוכתי שהחמירו על ענמן שלא ליטול שבר אפי' משיבה אע"פ שהא מותר משום דנכס ציקור די לה בעמידה ואפי' כדי שלא יבא ליטול שבר על העמידה החמירו על ענמן שלא ליטול שבר אף על הישיבה ובאופן מקומות בין עומד בין יושב שרי דישיבה נמי לדבריה מלוא אלא אפי' במקום שאין מחמירין על ענמן אפי' על העמידה לא שרי לה למשקל ומש"ה פסיק תנא ומני נכנס לבקר עומד ככולהו דוכתי דמלוא קעביד ואידך ממילא מתני' אכל לא יושב ככולהו דוכתי דמקום שאין מחמירין על ענמן בישיבה ליכא מלוא ונמלא חולה חייב בשכרו וכשאינו נוטל ממנו כלום נמלא מהנהו: ואי צעית אימא כדאמר ר' שמעון בן אלעאי. לקמן בפירקין (דף מ"ב:). וה"ק דינא דמתניתין ככולהו דוכתי איתיה ואפילו במקום שאין נוטלין שבר לא על העמידה ולא על הישיבה ונהי דזהוהו דוכתא מדינא בין עומד בין יושב שרי אפי' הכי גורין שמה ישהא בישיבה יותר מכדי האורך וככי האי גוונא ככולהו דוכתי לית

ל"א א מ"י פ"ו מהל' נדרים ה"ח סמג לאון רמב"ט ט"ז סי' רכ"ה סוף ד:

תוספות

אפי' עומד. דקא מתני' מדרסמא הרגל: במקום שנוטלין שבר על הישיבה. לכן אסור לבקר כנס אכל בעמידה דאין נוטלין שבר עתה מותר כנס דלמנא קעביד: על העמידה לא בעי למשקל. כיון דמלוא הוא ויש לו לעשות כנס. על הישיבה בעי למשקל ואסור לעשות לו כנס: דלא אדרהי מחיותיה. כלומר היינו טעמא דעומד אע"ג דלדריה מן חיותיה לא היה דעמו לאסור עליו ביתו ללא כאן נשכיל חיותו לבקר: אפשר בעמידה. ולכך בישיבה לא הוי חיותא שאפשר למבקר להיות בעמידה: חלה בנו שואלו בשוק. לאסור ליכנס בביתו וכיון שדרינן וק"ל דברייא מתפרשת כפי' דמתני': אפשר לעולא ניהא. דשרי לבקר הוא וצנו אסור לחיותיה דבנו אדרהי אלא לשמואל כי היכי דלאנוי שרי בעמידה ה"מ בנו מותר בעמידה: פסקא. דהכי דמתני' בשנכסי מבקר אסור וברייא כשחלה אסור הוי ליה לטעם התנא דברייא בענין דמתניתין:

פירוש הרא"ש

אפי' יושב נמי. דהנאת כבוד לא חשיבא הנאה לאומרה על החולה דמלוא קא עביד ואין החולה נהנה מדריסת הרגל אף על פי שלא נכנס להנאמו אלא ללכך החולה ואין נהנת דריסה שלו אפי' דבר חיותו הוא לאסור דריסה: וזבמקום שנוטלין שבר על הישיבה. והוא עשה כנס ומתול לו השכר על העמידה. דהנאה לא בעי למשקל. דהנאה כנסה מלוא ציקור ועל למשקל כי טעם שבר עתה ובעול מלאכתו: איבעית אימא גזירה שבתא ישהא בישיבה. ובשנכסי מבקר אסורין על החולה ואין נוטלין שבר לא על הישיבה ולא על העמידה ואם ישהא בישיבה אכא כהנא מרובה לחולה וצריך ליתן שבר למי שיהיה אלא כל כך: בשנכסי חולה אסורין על המבקר ולא אדרהי מחיותיה. ולא היה דעמו כדבר חיותו מלוא צו דהיינו ציקור חולה כי החולה נהנה מכל אדם המבקר אכל שאר מי נפש כגון אכילה ושימי אינו יכול לקבל ממנו: היינו דשאני ב"ב הוא לבנו. דמחיותו צנו אדרהי: מ"ש הוא וב"ש

בנו. למה לא יבקרנו מעומד הא מלוא אסורה על החולה: מאי פסקא. שדך דברייא לטעם בענין זה: והמשהה בענין זה: